

ADABAKIAK

Oraingo gazteen "bertso-berriak" eztitut nik berealakoan ulertuko. Argitaratu dituzuten Mirande'ren olerkiak, zer esan nai dute? Zer esan nai du batez ere "Paranoia" dalakoak? Galdera au «Euskaldun zar batek» egiten digu.

Guk ere, biotzeko «Euskaldun zar» ori, eztugu poesi-gaiean Txirrita edo geienez ere Xenpelar baiño askoz gorago jo. Legezaarrekoak gaituzu bada. Baiñan, badakizu, jendartean gaudeanean, gere burua besterana baiño beerago ez ikusteagatik edo...

Dudan jarri gera gaiñera, gure usteak zuzen dauden ala ez. Sifnestarazi ziguten, arte-kontuan, gure Oteitza'k eta Chillida'k, esate baterako, burutik egin zutela edo adarra jotzen ari zitzaizkigula beifipein. Ikusi-berria dugu, ordea, Italia'ko pintatzaileen erakusketa; zerorrek ere, donostiarra zeran ezkerro, ikusi bide duzu. Eta aitortu bearrean arkitzen gera orien artean elirakeala Oteitza'ren edo Chillida'ren eskulturak nabarmenegi agertuko.

Zer pentsa, bada? Italiar geientsuak, guztiak ezpadira, pintatzen dutenak beintzat, erotu, zaizkigula? Gogorregia dirudi orrek. Zerbaiten billa dabiltzala pentsatu bearke bestela gaurko artistak, zenbait urteren buruan guziok, guk orain ez ikusiagatik, argi eta garbi ikusiko duten zerbaiten billa.

Leku txarrera joko zenduke beraz guregana, Mirande edo beste edozein gaurko olerkari berriren poemak barrentzeko argieske. Neurritz, ibilleraz, puntuetan, arifia eta egoki-egokia dela: zer geiago esango genizuke? Jainkoari eskerrak, ordea, baduzu oraingoan gurea baiño argi bizkorragorik. Emen eskeintzen di-

zugun adierazpena, interpretazioa, lege-gizonek jatorra deitzen dutenetakoa da, egillearena berarena. Ona zer dion:

«*Undina*: poema simboliko bat da, eta aipu detan itxasneskak arima edo giza-psykhea ikurtzen du. *Paranoia*: au idatzi nuenean ez nion zentzurik batere josi nai izan: surrealisten «cadavre exquis» bat da, bainan bearbada zentzu gabeko neur-titz oietan besteetan baino olerti geiago idoro daiteke...»

Etzen beraz arritzea ez zuk eta ez guk zer esan nai zuen ez jakitea. Ikasteko jaio gifan nonbait mundu onetan.

* * *

Aingeru Yrigaray lagun-zar on orri, agur: Oso pozgarria izan zait zuk argitutako XVII eunkadaren karta oien irakurtzea. Nere ustez, oiek dira euskerazko leengoetako karta ezagunak. Bejondeizula.

Hernando Loitia ori, Hernando Lortia izango zan seguru asko. Lortia asko dira Errezillen garai oietan. Eta Hernando Lortia orixe bera Donostian agertzen zaigu 1623 garren urtean.

Medikua zan ezkeru, ¿ez ote zan nolabait Maese Juan de Lortia «cirujano de Jaca», mediku famatuaren aidea izango? Au maiz ikusten da gure liburu eta paperetan. Imaz Iturrioz eta Vifies'ek zerbait eskribitu dute orretzaz. Zuk, mediku azkar zeran bitartez, jakingo dezu noski Juan de Lortia'k sekulako egiñalak egin zituela Pasai. Donosti, Iruñe'n eta abar «peste bubónica» sortu zanean zanpatzeko. Orduan 57 urte zituen.

Barkatu, arren, nere okerrak. Ez, baño, zuzendu. Nere okerrak ikusi-ta, beste nere orrelakuak saiaturu dira, al-duten bezela cuskera eskribitzen. Zure-zurea,

F. AROTZENA

* * *

“*Tximistarri*”-ri.—Euskalerrria'n egungo egunean beste edozein erritan baño olerkari geiago ditugula? Baliteke. Baña gauza bat da bertsolari izatea ta beste bat olerkari izatea. Batez ere, olerkari ona. Bizkaitarrak esaten duten bezala, or dago *untzea*...

Bai, baditugu gaur gure artean olerkari on batzuk, eta txit onak gafiara, bafia gutxi.

Dana dala, txarrak edo onak, ezin uka Euskalerrria'k gure mende ontan aurrekoetan baño olerkari geiago eman dituala.

Onela zion 1612'garren urtean Alonso Jeronimo Salas Barbado'k «La hija de Celestina»-n: «Bastará muy bien a dar

provisión de esta mercancía —oiala—, quedándole la casa llena, a todos los poetas de Castilla, con haber tantos que se pudieran hacer a sus tiempos sacas dellos para Vizcaya, atento a ser tierra *que no los lleva* y que para tenellos es fuerza que los traiga de fuera del Reino».

* * *

Irakurle batek izkirimiri *surrealista* batzuk eskatzen dizkigu.

Egia esan, gu *unore* oneko gizonak izan arren, EGAN bezain *errespetoko* aldizkari baterako orrelako izkirimiriak ez ote diran oso egokiak, derizkiogu. Dana dala, or dijoa ale bat. Eta... or konpon!

Bein batez, *kafeteri amerikano* batean zaldi bat sartu zan. Eta kafe-esnea eskatu, katillua ustu ta, ordaindu ondoren, aldegin zuan...

Txunditurik, bezero batek *kafeteri-zaiari* esan zion:

—Arranoa! Egundafio orrelako gauzarik ikusi bear genduanik ere...

—Zerbait badiozu! —erantzun zion besteak.

—Zu ere arritzen zera, beraz?

—Bai, gizona. Besteetan zaldi orrek beti txokolatea artzen bait-du...